

Key words: structure, civilization, paradigm, civilization and structure triad.

УДК 330.35

І.В. Яцишина, к.е.н., доцент Кам'янець-Подільського національного університету.

СТРУКТУРА ІНДИВІДУАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ

Анотація: В статті аналізується трактування добробуту з точки зору сучасного теоретичного та практичного застосування, а також висвітлюється суть та структура індивідуального добробуту, вплив його складових на загальну динаміку.

Ключові слова: добробут, економічна теорія добробуту, дохід, запас, багатство.

В сучасній економічній теорії термін «добробут» застосовується в рамках окремого напрямку – економічної теорії добробуту. Цей підхід дає можливість побудувати економіко-математичну модель або функцію суспільного добробуту. Прихильники утилітаризму уявляють суспільний добробут як суму функцій індивідуальної корисності членів суспільства. В основі роулзівського підходу добробут найменш забезпеченого члена суспільства стає вимірником суспільного добробуту. За лібералами добробут суспільства забезпечують конкурентні ринки при дотриманні умов оптимуму за Парето. Егалітарний підхід трактує можливість досягнення суспільного добробуту при рівному розподілі всіх благ між усіма членами суспільства.

Визначені вище поняття індивідуального і суспільного добробуту придатні швидше для теоретичного визначення проблем, ніж для практичного використання.

Практично добробут людини вимірюється запасами її багатства та рівнем доходів, які отримуються за певний період часу.

Багатство є економічною змінною величиною типу “запас”, його обсяг визначається на певний момент часу. У протилежність багатству дохід – економічна змінна величина типу “потік”, тому що обсяг доходів визначається з і певний проміжок часу (година, місяць, рік)

індивідуальне багатство може приймати три основні форми і кожній формі багатства відповідають певні види доходів:

1) “Фізичне” багатство – це земля, будинок або квартира, автомобілі, меблі, коштовності і т. п. Фізичне багатство може приносити доходи в натуральній формі – користь, що виникає внаслідок використання матеріальних благ, або ренту – від здачі нерухомості в оренду.

2) Фінансове багатство існує у формі акцій, облігацій, банківських депозитів готівки, чеків, векселів і т. п. Воно може приносити доходи у грошовому вигляді – у формі процента або дивідендів.

3) Людський капітал – це багатство, яке пов’язане з самою людиною від природи (природні здібності, пам’ять, фізичні можливості) або яке створюється протягом життя внаслідок виховання, здобуття освіти і досвіду. Людський капітан є головним джерелом доходів для більшості людей як у грошовій формі – зарплата, гонорари та інші заробітки, так і в негрошовій формі – у вигляді задоволення, яке можуть отримувати індивіди від творчої роботи чи від інтелектуальних форм відпочинку.

У розвиток такого визначення доходів можна навести теоретичний підхід Г.Саймонса до визначення індивідуального доходу людини:

індивідуальний дохід дорівнює алгебраїчній сумі

(1) реалізованого споживання

плюс

(2) змін в обсязі багатства, що є у розпорядженні, на початок і кінець періоду.

Але таке визначення, хоча й дозволяє врахувати багато які види доходів, що не враховуються традиційною статистикою, з практичної точки зору мало прийнятне – саме через неможливість його статистичного обчислення.

Найпоширенішою у світі практикою є вимірювання лише грошових доходів населення.

У макроекономіці більше застосовуються терміни особистий дохід (ОД) та дохід у використанні (ВД), які фактично відображають надходження факторних доходів домогосподарства за певний період часу (ОД) і їх суму скореговану на суму сплачених особистих податків та отриманих від держави соціальних трансфертів (ВД). Ці макроекономічні показники є складовими система національних рахунків і можуть бути легко обраховані. Однак до доходів варто віднести і ті вигоди, які отримує людина не у формі грошей, а як насолоду, радість, задоволення від використання наявних грошових доходів, адже гроші – це єдиний товар, який приносить радість коли людина його позбувається, витрачає.

Отже, якщо узагальнити різні форми доходів, які отримує людина, то її сукупний дохід (I_T) можна визначити як суму:

$$I_T = I_M + I_N(1)$$

де I_M – грошовий дохід (зарплата, проценти і дивіденди, підприємницький дохід, рента, соціальні трансферти);

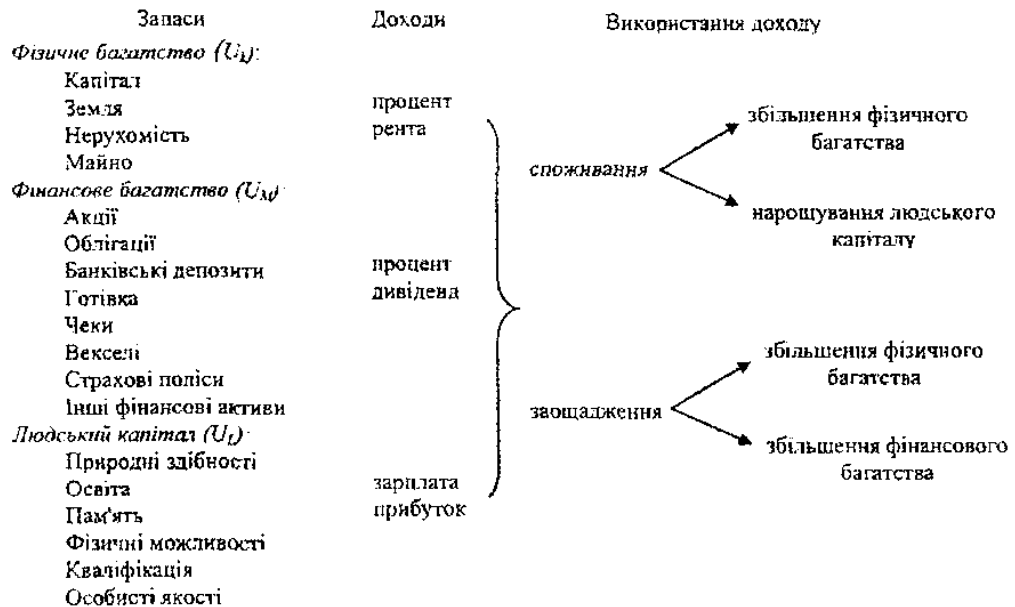
I_N – негрошові доходи (задоволення від роботи, використання фізичного капіталу, насолода відпочинком).

Визначити статистично негрошові доходи населення неможливо.

Запаси та доходи людини взаємопов'язані. Запаси індивідуума, як багатство на даний момент часу, є основним джерелом його грошових факторних доходів. В свою чергу, отримані доходи спрямовуються домогосподарствами і окремими людьми на споживання та заощадження, що сприяє нарощуванню запасів. В реальній економіці у розпорядженні домогосподарств є використовуваний дохід, який формується як

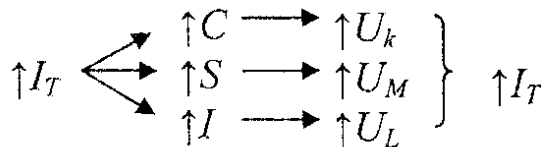
факторні доходи
мінус
податки
плюс
соціальні трансферти.

Якщо для спрощення аналізу знехтувати економічною роллю держави, то схематично формування багатства домогосподарств можна зобразити схематично через кумулятивний зв'язок запасів і доходів.

Рис.1. Взаємозв'язок запасів і доходів.

Фактично споживчі витрати людина здійснює для задоволення своїх потреб, отримання корисності від використання куплених товарів і послуг. Одночасно процес споживання супроводжує зростанням фізичного капіталу, а також людського капіталу. Фізичний капітал зростає якщо домогосподарство принаймні частину споживчих витрат спрямовує на купівлю нерухомості, домашнього майна, авто тощо. Нарощуванню людського капіталу сприятимуть витрати на освіту, культуру, спорт, оздоровлення, туризм, самовдосконалення і т. д. Інша частина використовуваного доходу, яка йде на заощадження, за своєю суттю є відкладеним у часі споживанням або антиспоживанням. Однак через заощадження відбувається приріст фінансового та фізичного багатства людей. В даному випадку ми розглядаємо окремих індивідуумів які входять у суб'єкт економічних відносин «домогосподарство». Одночасно люди є суб'єктами підприємницької діяльності, власниками або співвласниками підприємств. Тоді до їх запасів, а саме до фізичного багатства, варто віднести капітал, а до доходів – прибуток. Використання останнього спрямовується частково на особисте споживання і заощадження та інвестиції. Інвестиційні витрати в свою чергу сприятимуть приросту капіталу. Таким чином логіка взаємозв'язків бачиться наступною:

Цікавим бачиться подальше дослідження чуттєвості добробуту людей від зміни пріоритетів у напрямках використання їх доходу.

Список використаних джерел:

1. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник. У 2 ч. / С.Будаговська, О.Кілієвич, ЇЛуїна та ін.; За заг.ред. С.Будаговської. – К.: Основи, 1998, С.220-222.
2. Радіонова І.Ф. Макроекономіка: теорія і політика: Підручник. – К.: Таксон, 2004, С.250-258.
3. Самуэльсон П., Нодхаус В. Экономика: Пер. с англ.: 16-е изд.: – М.: Издательский дом «Вильямс», 2003, С.209.
4. Кілієвич О., Мертенс О. Мікроекономіка для аналізу державної політики: Підручник. – К.: В-во Соломії Павличко «Основи», 2005, С.535-537.

Annotation: Interpretation of welfare from the point, of view modern theoretical and practical application is analysed in the article, and also is lighted essence and structure of individual welfare, influencing of his constituents on a general dynamics.

Key words: welfare, economic theory of welfare, profit, supply, riches.

УДК 330.1

В.В. Радченко, к.е.н., доцент Національного педагогічного університету імені МЛ. Драгоманова.

НЕОБХІДНІСТЬ НАУКОВОГО ПІДХОДУ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

В статті з'ясовується сутність наукового підходу до визначення змісту предмета економічної теорії, аналізується історичний процес її виникнення. Проводиться різниця між предметами економічної теорії і політичної економії. Розглядається значення наукового підходу до визначення предмета економічної теорії для соціально-економічного розвитку України.

Ключові слова: економічна теорія, політекономія, предмет економічної теорії, предмет політичної економії, об'єкт економічної науки, суб'єкти економічних відносин.

Вивчення економічної теорії у вузах України є основною компонентою економічної освіти. Починаючи з 2001/2002 навчального року, "Основи економіки" введено у навчальний план загальноосвітньої школи.

Однак серед науковців і викладачів існують різні підходи до визначення предмета економічної теорії. Багато хто пов'язує його зміст із загально-цивілізаційним підходом [1], інші – з "Економіксом" [2, с. 10]. Частина вчених вважає, що економічна теорія охоплює політекономію, мікро-та макроекономіку [3, с. 65-67], а окремі мікро-та макроекономіку включають до політекономії [4]. Деякі економісти "загальну економічну теорію" визначають як науку, "яка вивчає поведінку людини у процесі господарювання", і вкрай негативно відносяться до категорій "виробничі відносини", "економічні відносини власності" [5, с. 10-11].

Мало наук, предмет яких так вільно інтерпретується в освітніх курсах і наукових розробках. Часто по-різному підходять до тлумачення одних і тих же економічних явищ, що не може не позначитися негативно і на господарській практиці.

Отже, існує гостра потреба у забезпеченні дійсно наукового підходу до визначення предмета економічної теорії.

З'ясування предмета економічної теорії має спиратися на методологічні підходи, які забезпечують істинність дослідження і зроблених висновків. Визначення таких підходів стало можливим лише на досить високому рівні розвитку самої економічної науки і на основі всебічного аналізу пройдених нею етапів. Такими підходами, як ми вважаємо, є:

1. Глибоке знання і чітке окреслення історичного змісту об'єкта економічної науки.
2. Визначення предмета економічної науки на основі всіх змін, що відбуваються в історичному процесі розвитку її об'єкт.
3. Врахування принципу детермінізму при визначенні і характеристикі предмета економічної науки, насамперед логічного зв'язку "об'єкт" ► "предмет" (а не "предмет" ► "об'єкт").
4. Виявлення внутрішньої логіки розвитку і змін структури самого предмета економічної науки.
5. З'ясування типових характеристик суб'єктів економічних відносин і, знову ж таки, на всіх етапах розвитку об'єкта економічної науки. .
6. Використання методу діалектики в оптимальному сполученні з іншими методами дослідження.
7. Врахування особливостей предметної сфери економічної науки як сфери суспільної, насамперед, об'єктивних законів цієї сфери.